

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور

۵۲. بخش آب

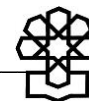
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

کد موضوعی: ۲۵۰
شماره مسلسل: ۱۵۲۵۹
آذرماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	۱- مقایسه فصول مرتبط با بخش آب با سایر فصول بودجه در لایحه
۴	۲- نگاهی به اعتبارات بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶
۵	۱-۲- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مختلف بخش آب
۷	۲-۲- ظرفیت‌های پیش‌بینی شده مرتبط با بخش آب در احکام لایحه
۸	۲-۳- اعتبارات ردیف‌های متفرقه بخش آب از لایحه بودجه
۹	۲-۴- طرح‌های جدید بخش آب در لایحه بودجه
۱۰	۳- بررسی کارشناسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ در بخش آب
۱۰	جمع‌بندی و پیشنهادها
۱۲	منابع و مأخذ

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور ۵۲. بخش آب

چکیده

در این گزارش اعتبارات بخش آب کشور در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ مورد بررسی قرار گرفته است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، فصول مربوط به بخش آب بعد از بخش حمل و نقل، از بیشترین رقم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردار است. در این لایحه عناوین فصول و برنامه‌های مرتبط با بخش آب نسبت به قوانین بودجه سال‌های قبل تغییرات اندکی را داشته است. بر این اساس فصل مدیریت پساب‌های شهری، روستایی و صنعتی حذف شده و فصل کاهش آلودگی اضافه شده است. همچنین برنامه، برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب و فاضلاب از فصل آب و فاضلاب به برنامه، برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب شرب تبدیل شده و برنامه جدید برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور فاضلاب نیز به این فصل اضافه شده است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ رقم مربوط به اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی مربوط به فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب نسبت به رقم مشابه مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ به ترتیب از افزایش‌های ۷ و ۲۵ درصدی برخوردار بوده است. با توجه به عملکرد نزدیک به صفر قانون بودجه سال ۱۳۹۵ در بخش آب کاهش مضاعف اعتبارات این بخش در سال آتی، می‌تواند برآورد اهداف مربوط به این بخش را در اسناد بالادستی با مشکل مواجه کند. برنامه‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ تحت فصول منابع آب، آب و فاضلاب و کاهش آلودگی ارائه شده است. میزان بالای اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش آب (فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب) که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ برابر با ۷۹,۹۳۳,۹۷۷ میلیون ریال (۲۰/۶ درصد کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصول بودجه) است، به دلیل حجم بالای سرمایه‌گذاری در طرح‌های این بخش است. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ برابر با ۳۰,۶۳۳,۴۱۳ میلیون ریال و همچنین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به بخش امور آب برابر با ۴۹,۳۰۰,۵۶۴ میلیون ریال است. در بین برنامه‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ به ترتیب برنامه‌های عرضه آب، تأمین آب، توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب و ارائه خدمات آب شهری و روستایی از بیشترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردارند. با توجه به اینکه عملکرد بودجه‌ای قانون بودجه سال ۱۳۹۵ در بخش آب تاکنون تقریباً صفر بوده است، این موضوع بودجه‌ریزی غیرواقع‌بینانه و غیرمنطبق با شرایط موجود اقتصادی کشور را نشان می‌دهد. در همین راستا می‌توان عنوان کرد که به دلیل تشابهات موجود بین لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ و قانون بودجه سال ۱۳۹۵

در بخش آب، انتظار می‌رود که عملکرد بودجه سال ۱۳۹۶ در بخش آب مطلوب نباشد. نکته مهم قابل دیگر توجه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ لحاظ ظرفیت‌های گسترده در ماده واحده در قالب اوراق مشارکت، فاینانس و اسناد خزانه اسلامی است. در نظر گرفتن اعتبارات گسترده بخش آب به صورت‌های مذکور علاوه بر نامطمئن بودن این منابع در تأمین اعتبارات مورد نیاز بخش آب، در تضمین بازپرداخت آنها برای دولت نیز مشکلاتی ایجاد خواهد کرد.

مقدمه

بودجه‌ریزی سالیانه دارای جهت‌گیری‌های زمانی مشخص بوده و به‌عنوان گامی است که گام‌های سال بعد را مشخص می‌کند. بودجه سالیانه رابطه تنگاتنگی با برنامه‌های توسعه پنج‌ساله دارد و حسن تدوین آن، برآورد اهداف برنامه‌های توسعه پنج‌ساله را به‌دنبال خواهد داشت. بخش آب (امور آب و آب و فاضلاب) به دلیل اهمیت و تأثیری که روی سایر بخش‌ها دارد، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور طی فصول جداگانه منابع آب، آب و فاضلاب و کاهش آلودگی مورد توجه قرار می‌گیرد. برنامه‌های اصلی ذیل فصل منابع آب در لوایح بودجه عبارتند از: برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب، برنامه تأمین آب، برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک، برنامه عرضه آب، برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل، برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی و برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب.

در این گزارش ابتدا جایگاه فصل منابع آب نسبت به سایر فصول در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ سنجیده شده و سپس برنامه‌های بخش آب، ذکر شده در لایحه بودجه و اعتبارات آنها مورد بررسی قرار گرفته و در پایان نیز تحلیل‌های کارشناسی، نکات مورد توجه و پیشنهادهای ارائه می‌شوند.

۱. مقایسه فصول مرتبط با بخش آب با سایر فصول بودجه در لایحه

بخش آب شامل زیربخش‌های آب و فاضلاب و امور آب است که به دلیل ارتباط مستقیم با پروژه‌های عمرانی کشور و از طرف دیگر به دلیل حجم بالای سرمایه‌گذاری‌ها در این بخش، در بین فصول بودجه از اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بالایی برخوردار است، به طوری که مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی آن در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ برابر با ۷۹,۹۳۳,۹۷۷ میلیون ریال است که این مقدار حدود ۲۰/۶ درصد کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ است. برخلاف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ از اعتبارات هزینه‌ای بسیار اندکی نسبت به سایر فصول دیگر برخوردار است. جدول ۱ مقایسه

اعتبارات هزینه‌ای ملی و استانی و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی را به تفکیک فصول مختلف لایحه بودجه ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

جدول ۱. مقایسه اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی به

تفکیک فصول مختلف در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ (میلیون ریال)

عنوان فصل	اعتبارات هزینه‌ای (ملی و استانی)	درصد از کل	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (ملی و استانی)	درصد از کل
قانونگذاری	۵,۴۵۳,۰۶۰	۰/۲	۲,۲۲۲,۹۵۰	۰/۶
اداره امور عمومی	۴۱,۳۰۰,۹۵۲	۱/۶	۱۰,۷۸۲,۱۰۹	۲/۸
خدمات مالی و مالیاتی	۳۴,۰۹۰,۵۰۷	۱/۴	۳,۹۱۴,۱۷۰	۱/۰
تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی	۱,۹۷۷,۷۲۶	۰/۱	۱,۶۲۱,۴۹۰	۰/۴
دفاع	۳۹۱,۷۹۰,۹۲۱	۱۵/۵	۸,۳۱۸,۴۶۳	۲/۱
حفظ نظم و امنیت عمومی	۱۰۳,۸۵۲,۶۵۸	۴/۱	۵,۶۴۳,۱۰۸	۱/۵
تحقیق و توسعه در امور دفاعی و امنیتی	۱,۴۵۰,۹۱۹	۰/۱	۰	۰/۰
اداره امور قضایی	۶۴,۴۹۱,۳۸۸	۲/۶	۷,۲۷۶,۰۵۰	۱/۹
تحقیق و توسعه در امور قضایی	۶۲,۰۴۰	۰/۰۰۲	۴۲,۲۹۱	۰/۰۱
انرژی	۱,۴۵۳,۸۶۴	۰/۱	۱۵,۶۹۹,۵۵۷	۴/۰
ارتباطات و فناوری اطلاعات	۱,۶۳۴,۵۲۷	۰/۱	۱,۹۰۵,۹۴۹	۰/۵
حمل و نقل	۹,۵۳۳,۵۲۳	۰/۴	۸۴,۸۸۳,۸۰۴	۲۱/۹
صنعت و معدن	۳,۸۵۱,۰۰۱	۰/۲	۶,۳۲۲,۵۱۰	۱/۶
بازرگانی	۱۶,۴۹۰,۴۵۸	۰/۷	۷۷۰,۸۵۴	۰/۲
کشاورزی و منابع طبیعی	۲۸,۰۴۴,۲۲۸	۱/۱	۴۷,۳۶۵,۸۹۲	۱۲/۲
منابع آب	۲,۰۳۲,۴۰۰	۰/۱	۴۹,۳۰۰,۵۶۴	۱۲/۷
روابط کار	۲,۶۹۱,۷۵۵	۰/۱	۰	۰/۰
تعاون	۹۵۱,۳۰۹	۰/۰۴	۰	۰/۰
تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۱۰,۳۹۶,۰۴۷	۰/۴	۱,۷۲۲,۷۲۶	۰/۴
مدیریت پسماند	۵۴۴,۵۱۳	۰/۰۲	۷۴,۶۰۷	۰/۰۲
کاهش آلودگی	۴۴۷,۶۶۹	۰/۰۲	۶۲۰,۸۹۹	۰/۲
حفاظت از گونه‌های زیستی	۱,۵۹۹,۱۰۴	۰/۱	۱,۵۵۴,۲۷۵	۰/۴
تحقیق و توسعه در امور محیط زیست	۲۸۳,۷۹۸	۰/۰۱	۸۲,۶۴۵	۰/۰۲
مسکن	۳۴۹,۲۴۲	۰/۰۱	۲۸۰,۰۰۰	۰/۱
توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری	۲,۱۶۷,۲۹۸	۰/۱	۲۸,۴۵۱,۶۷۴	۷/۳
آب و فاضلاب	۲۶۲,۹۵۰	۰/۰۱	۳۰,۶۳۳,۴۱۳	۷/۹
تحقیق و توسعه در امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۷۲۵,۳۸۶	۰/۰۳	۱۲۳,۰۹۸	۰/۰۳
بهداشت	۱۰۶,۱۴۲,۰۱۷	۴/۲	۱,۹۴۰,۰۲۲	۰/۵
درمان	۳۶۱,۸۲۳,۱۶۵	۱۴/۴	۶,۹۳۵,۶۸۳	۱/۸
تحقیق و توسعه در امور سلامت	۶,۵۶۶,۴۳۷	۰/۳	۰	۰/۰
دین و مذهب	۱۵,۸۶۲,۹۰۹	۰/۶	۳,۶۵۹,۳۵۱	۰/۹
ورزش و تفریحات	۷,۰۹۸,۷۵۵	۰/۳	۱۰,۷۳۹,۶۷۷	۲/۸

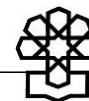
عنوان فصل	اعتبارات هزینه‌ای (ملی و استانی)	درصد از کل	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (ملی و استانی)	درصد از کل
فرهنگ و هنر	۱۵,۶۹۱,۷۳۷	۰/۶	۵,۴۷۴,۸۴۰	۱/۴
میراث فرهنگی	۲,۶۰۷,۸۴۲	۰/۱	۵,۱۲۰,۷۹۵	۱/۳
رسانه	۱۶,۳۲۱,۶۹۹	۰/۶	۳,۵۰۲,۷۳۰	۰/۹
گردشگری	۱,۰۳۳,۳۱۰	۰/۰۴	۲,۲۹۴,۶۳۵	۰/۱۶
صنایع دستی	۸۶۵,۹۷۴	۰/۰۳	۵۷۴,۲۸۵	۰/۱
تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۱,۹۴۹,۲۶۱	۰/۱	۸۰,۶۶۸	۰/۰۲
آموزش و پرورش عمومی	۲۹۳,۲۶۱,۳۶۶	۱۱/۶	۱۳,۵۲۳,۷۷۸	۳/۵
آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	۴۶,۷۸۱,۴۲۶	۱/۹	۴,۱۴۱,۱۶۷	۱/۱
آموزش عالی	۱۴۴,۸۱۵,۷۲۸	۵/۷	۱۴,۵۴۰,۷۶۰	۳/۷
پژوهش‌های پایه	۱۶,۷۷۹,۰۸۵	۰/۷	۳۱۸,۴۸۸	۰/۱
پژوهش‌های توسعه‌ای	۱۹,۵۱۰,۹۳۰	۰/۸	۲,۱۶۳,۷۹۳	۰/۱۶
تحقیق و توسعه در امور آموزش و پژوهش	۲,۰۸۰,۰۴۴	۰/۱	۳۵۷,۲۵۸	۰/۱
امداد و نجات	۷,۹۸۱,۱۷۱	۰/۳	۴۵۵,۶۲۴	۰/۱
بیمه‌های اجتماعی	۲۱۱,۱۹۲,۹۹۱	۸/۴	۰	۰/۰
حمایتی	۴۹۹,۲۴۷,۷۶۹	۱۹/۸	۲,۱۱۸,۵۷۹	۰/۵
توانبخشی	۱۴,۰۵۲,۰۲۹	۰/۶	۳۵۳,۷۸۹	۰/۱
تحقیق و توسعه در امور رفاه اجتماعی	۱۰۲,۶۲۷	۰/۰۰۴	۰	۰/۰
جمع	۲,۵۱۹,۶۹۷,۵۱۵	۱۰۰	۳۸۷,۹۰۹,۰۲۰	۱۰۰

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه.

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، پس از فصل حمل‌ونقل با ۲۱/۹ درصد، بخش آب با ۲۰/۶ درصد (شامل فصول منابع آب و فصل آب و فاضلاب به ترتیب با ۱۲/۷ و ۷/۹ درصد سهم از کل)، از بالاترین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (ملی و استانی) برخوردار است. با توجه به میزان بالای اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بخش آب، حسن تدوین بودجه‌های سالیانه این بخش از اهمیت خاصی برخوردار است. در این راستا تخصیص بودجه براساس اهمیت و اولویت طرح‌های این بخش که با توجه به سایر معیارهای مؤثر صورت می‌گیرد، می‌تواند در نیل به این هدف به‌عنوان گامی مهم تلقی شود.

۲. نگاهی به اعتبارات بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶

در این بخش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به برنامه‌های مختلف بخش آب مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ و روند تغییرات آنها نسبت به ارقام مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۲. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مختلف بخش آب

جدول ۲ فصول و برنامه‌های مرتبط با بخش آب به همراه شماره طبقه‌بندی آنها را در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد. شایان ذکر است که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۵، فصل مدیریت پساب‌های شهری، روستایی و صنعتی (شماره طبقه‌بندی ۱۴۰۲۰۰۰) حذف شده و فصل کاهش آلودگی (شماره طبقه‌بندی ۱۴۰۳۰۰۰) اضافه شده است. همچنین برنامه، برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب و فاضلاب (شماره طبقه‌بندی ۱۵۰۳۰۰۱) از فصل آب و فاضلاب به برنامه، برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب شرب (شماره طبقه‌بندی ۱۵۰۳۰۰۱) تبدیل شده و برنامه جدید برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور فاضلاب (شماره طبقه‌بندی ۱۵۰۳۰۰۴) نیز به این فصل اضافه شده است.

جدول ۲. برنامه‌های مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶

از فصل منابع آب (۱۳۰۷۰۰۰):
— برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب (۱۳۰۷۰۰۱)
— عرضه آب (۱۳۰۷۰۰۲)
— تأمین آب (۱۳۰۷۰۰۳)
— مهندسی رودخانه‌ها و سواحل (۱۳۰۷۰۰۵)
— بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب (۱۳۰۷۰۰۶)
— توسعه منابع آب در حوضه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک (۱۳۰۷۰۰۷)
از فصل آب و فاضلاب (۱۵۰۳۰۰۰):
— برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب شرب (۱۵۰۳۰۰۱)
— توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب (۱۵۰۳۰۰۲)
— ارائه خدمات آب شهری و روستایی (۱۵۰۳۰۰۳)
— برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور فاضلاب (۱۵۰۳۰۰۴)
از فصل کاهش آلودگی (۱۴۰۳۰۰۰):
— برنامه پالایش و مدیریت آلاینده‌ها (۱۴۰۳۰۰۱)

مأخذ: پیوست ۴ لایحه بودجه سال ۱۳۹۶.

جدول ۳ مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی را برای برنامه‌های مختلف بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد. همان‌طور که در این جدول مشخص است، اعتبارات مربوط به امور آب (شامل برنامه‌های تأمین آب، عرضه آب، مهندسی رودخانه‌ها و سواحل، بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و توسعه منابع آب در حوضه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک) برابر با ۴۳,۰۴۶,۴۱۵ میلیون ریال و اعتبارات مربوط به آب و فاضلاب (شامل برنامه‌های ارائه خدمات آب شهری و روستایی و توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب) برابر با ۲۰,۹۳۶,۹۵۴ میلیون ریال است. در نتیجه کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بخش آب مندرج در لایحه برابر با ۶۳,۹۸۳,۳۶۹ میلیون ریال است. براساس

جدول ۳ در بین برنامه‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ به ترتیب برنامه‌های عرضه آب، تأمین آب و ارائه خدمات آب شهری و روستایی از بیشترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردارند. در مورد برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک باید عنوان کرد که اعتبارات مربوط به این برنامه از طریق اعتبارات تخصیص یافته از طریق صندوق توسعه ملی بوده و میزان اعتبار ۵۰ میلیون ریال در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ فقط برای حفظ ردیف مربوط به این برنامه می‌باشد و حتی رقم ناچیز ۱۲۰۰۳۹ میلیون ریال نیز برای برنامه مذکور به صورت مطلق رقم قابل توجهی نیست. با توجه به جدول ۳ درصد افزایش اعتبارات مربوط به برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی ۱۶۴ درصد می‌باشد که با توجه به اهمیت این برنامه، افزایش قابل توجهی نسبت به سایر برنامه‌ها محسوب می‌گردد.

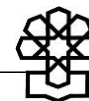
جدول ۳. مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بخش آب در لایحه

بودجه ۱۳۹۶ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۵

(میلیون ریال)

امور	فصل	برنامه	قانون ۹۵	لایحه ۹۶	درصد رشد	
امور اقتصادی	فصل منابع آب	برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۷,۵۵۲,۰۰۰	۷,۶۴۹,۰۰۰	۱	
		برنامه تأمین آب	۱۲,۲۳۹,۳۸۳	۱۰,۶۰۱,۲۲۳	-۱۳	
		برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک	۵۰	۱۲۰۰۳۹	-	
		برنامه عرضه آب	۱۸,۶۱۶,۱۲۷	۲۰,۹۶۴,۶۲۶	۱۳	
		برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۱,۹۱۳,۰۰۱	۳,۷۱۱,۵۲۷	۹۴	
		جمع فصل منابع آب	۴۰,۳۲۰,۵۶۱	۴۳,۰۴۶,۴۱۵	۷	
		جمع امور اقتصادی	۵۲,۲۹۶,۱۹۰	۵۰,۸۲۰,۹۷۸	-۳	
امور محیط زیست	فصل کاهش آلودگی	برنامه پالایش و مدیریت آلاینده‌ها	۱۰۰,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰	۳۰	
		جمع فصل کاهش آلودگی	۱۰۰,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰	۳۰	
			جمع امور محیط زیست	۱۰۰,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰	۳۰
امور مسکن، عمران شهری و روستایی	فصل آب و فاضلاب	برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی	۴,۵۳۲,۶۷۱	۱۱,۹۴۴,۹۴۰	۱۶۴	
		برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب	۱۲,۲۲۴,۰۲۵	۸,۹۹۲,۰۱۴	-۲۶	
			جمع فصل آب و فاضلاب	۱۶,۷۵۶,۶۹۶	۲۰,۹۳۶,۹۵۴	۲۵
			جمع امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۱۶,۷۵۶,۶۹۶	۲۰,۹۳۶,۹۵۴	۲۵
		جمع	۶۹,۱۶۲,۸۸۶	۷۱,۸۹۹,۹۳۲	۴	

مأخذ: همان.

۲-۲. ظرفیت‌های پیش‌بینی شده مرتبط با بخش آب در احکام لایحه

در احکام ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ ظرفیت‌های متعددی در موارد مختلف برای بخش آب به صورت مستقیم و غیرمستقیم لحاظ شده است. تبصره و بند مربوط به ظرفیت‌های مذکور و موضوعیت آنها به شرح جدول ۴ است:

جدول ۴. تبصره، بند و موضوع مربوط به ظرفیت‌های ماده واحده مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶

موضوع	تبصره و بند از ماده واحده
تهاتر بدهی دولت به بخش‌های خصوصی و تعاونی از طریق منابع حاصل از فروش سهام و سهم‌الشرکه متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی	تبصره «۲»-بند «الف»
تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌ها علاوه بر باقیمانده سهمیه سال‌های قبل، معادل ریالی پنجاه میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار	تبصره «۳»-بند «الف»
اخذ یا تضمین تسهیلات مالی، بلاعوض یا اعتباری تا مبلغ پنج میلیارد (۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار از دولت‌ها، مؤسسات مالی خارجی و بین‌المللی برای طرح‌های زیربنایی	تبصره «۳»-بند «ب»
تضمین اصل و سود اوراق مشارکت تا سقف یکصد هزار میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برای اجرای طرح‌های دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی مانند: مهار آب‌های مرزی، طرح‌های آبرسانی و تأمین آب، احداث و تکمیل طرح‌های آب شیرین‌کن، تکمیل شبکه جمع‌آوری و انتقال فاضلاب، تصفیه‌خانه‌های آب و فاضلاب	تبصره «۵»-بند «الف»
انتشار و واریز مبلغ دویست هزار میلیارد (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اوراق مالی اسلامی به صورت ریالی و ارزی	تبصره «۵»-بند «ب»
واگذاری اوراق مشارکت فروش نرفته به پیمانکاران، مشاوران و تأمین‌کنندگان تجهیزات	تبصره «۵»-بند «ج»
صدور اسناد خزانه اسلامی تا سقف هفتاد و پنج هزار میلیارد (۷۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به منظور تسویه بدهی مسجل خود بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مابه‌التفاوت قیمت تمام شده برق و آب با قیمت تکلیفی فروش آن در سنوات قبل به شرکت‌های برق و آب	تبصره «۵»-بند «هـ»
تسویه بدهی‌های قطعی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی تا مبلغ پنجاه هزار میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال توسط اوراق تسویه خزانه	تبصره «۵»-بند «و»
انتشار اسناد خزانه اسلامی تا سقف یکصد هزار میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال	تبصره «۵»-بند «ز»
بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده معادل پنجاه هزار میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اوراق اسلامی	تبصره «۵»-بند «ح»
عوارض توسعه آب شرب روستایی و عشایری به ازای هر مترمکعب فروش آب شرب به مبلغ یکصد و پنجاه (۱۵۰) ریال از مشترکان آب	تبصره «۶»-بند «ج»
تأمین هزینه‌های نصب کنتور حجمی یا هوشمند	تبصره «۸»
استفاده از منابع بودجه حداکثر تا ده درصد (۱۰٪) اعتبارات هزینه‌ای و پنج درصد (۵٪) اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور و تصویب ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی برای تأمین اعتبار اجرای برنامه‌ها	تبصره «۱۶»
جلب مشارکت بخش خصوصی جهت تأمین مالی طرح‌های تملک با اولویت طرح‌های نیمه-تمام	تبصره «۲۰»-بند «الف»

مأخذ: ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۶.

۲-۳. اعتبارات ردیف‌های متفرقه بخش آب از لایحه بودجه

علاوه بر اعتبارات ذکر شده ذیل فصل‌های منابع آب، آب و فاضلاب و کاهش آلودگی برای برنامه‌های بخش آب، این بخش از اعتبارات بعضی از ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ نیز برخوردار خواهد بود. ردیف‌های مذکور به‌طور عمده به اعتبارات مربوط به اوراق مشارکت، کمک زیان شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و فاضلاب و برخی از طرح‌های خاص تعلق دارد. شایان ذکر است که به دلیل مشترک بودن برخی از این ردیف‌ها با بخش‌های دیگر، کل سهم دقیق بخش آب را نمی‌توان از آنها تفکیک نمود. جدول ۵ اعتبارات ردیف‌های متفرقه مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

جدول ۵. اعتبارات ردیف‌های متفرقه بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	موضوع	لایحه ۹۶
۱۰۲۰۰۰	بازپرداخت اصل اوراق مشارکت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت	۱۰,۸۰۰,۰۰۰
۱۰۴۰۰۰	تعهدات پرداخت نشده بودجه مصوب سال‌های قبل، موضوع مواد (۶۳) و (۶۴) قانون محاسبات عمومی کشور و اعتبارات تکمیلی طرح‌های سال خاتمه ۱۳۹۴ (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای)	۲,۱۵۰,۰۰۰
۱۰۵۰۰۰	وزارت نیرو - بازپرداخت تعهدات ارزی طرح‌های فصل منابع آب (فاینانس)	۲۹۶,۰۰۰
۱۰۵۰۰۰	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - بازپرداخت تعهدات وام بانک توسعه آکو	۲۳۵,۰۰۰
۵۱۰۰۰۰	اعتبار طرح‌های مربوط به تعهدات سفرهای مقام معظم رهبری	۱۰,۰۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰	زیرساخت مسکن مهر (سهم دولت)	۱,۲۵۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰	کمک زیان شرکت‌های آب منطقه‌ای	۸۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰	کمک زیان شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی	۱,۳۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰	اعتبارات موضوع هزینه‌های صدور پروانه‌های ساختمانی، عوارض شهرداری، هزینه‌های انشعاب آب و فاضلاب و برق و گاز برای یک‌بار	۵۰,۰۰۰
۵۳۰۰۰۰	باز پرداخت بدهی آب، برق، فاضلاب و گاز نیروهای مسلح (جمعی - خرجی)	۶۴۰,۰۰۰
۵۳۰۰۰۰	شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان - موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۲۰۰,۰۰۰
۵۳۰۰۰۰	اعتبارات موضوع واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه تمام، تکمیل شده و آماده بهره‌برداری دولت	۷۴۴,۳۰۰
۵۵۰۰۰۰	کمک به طرح‌های تأسیسات فاضلاب شهری اولویت‌دار با مشارکت بخش خصوصی	۳۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰	کمک به اجرای طرح‌های مشارکت با بخش خصوصی	۱,۰۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰	توسعه سواحل مکران و تقویت نیروی دریایی ارتش	۱,۵۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰	طرح‌های مطالعاتی و اجرایی - موضوع جدول شماره (۲۰)	۱۵۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰	مطالعه و طراحی طرح نجات دریاچه ارومیه	۱۵۰,۵۰۰

شماره طبقه‌بندی	موضوع	لايحه ۹۶
۵۴	پرداخت مطالبات مشاوران و پیمانکاران طرح‌های سدها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی متوقف شده	۲۴۷,۵۰۰
۵۵	اقدامات پیشگیرانه و کنترل و مقابله با سیل	۶۰۰,۰۰۰
۵۶	مطالعه توسعه سواحل جنوبی کشور از طریق شورورزی	۷۵,۰۰۰
۷۴	احیا و رفع آلودگی رودخانه کارون	۶۷۵,۰۰۰
۱۰۲	وزارت نیرو - تقویت اعتبارات طرح‌های آبرسانی به شهرها و شبکه‌های اصلی آبیاری و زهکشی	۳,۴۰۰,۰۰۰
۱۰۳	وزارت نیرو - تقویت اعتبارات طرح‌های تأمین آب	۱,۰۰۰,۰۰۰
۱۰۴	وزارت نیرو - تقویت اعتبارات طرح‌های تعادل بخشی سفره‌های آب زیرزمینی و تجهیز نقاط مصرف به اندازه‌گیری	۲,۶۰۰,۰۰۰
۱۰۸	تقویت اعتبارات طرح‌های آب و فاضلاب خوزستان	۲,۰۰۰,۰۰۰
۱۰۹	تقویت اعتبارات طرح‌های فاضلاب شهرهای دارای تنش	۵,۰۰۰,۰۰۰
۱۱۷	توسعه زیرساخت‌ها و ارتقای خدمات‌رسانی جزیره ابوموسی	۵۰۰,۰۰۰
۳	سود اوراق مشارکت و سایر اوراق بهادار منتشر شده	۲۰,۰۰۰,۰۰۰

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور.

۴-۲. طرح‌های جدید بخش آب در لایحه بودجه

جدول ۶ طرح‌های جدید بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ را به همراه شماره طبقه‌بندی آنها نشان می‌دهد. طرح‌های مذکور عمدتاً مربوط به تأمین آب و آبرسانی به شهرهای مختلف هستند.

جدول ۶. طرح‌های جدید بخش آب مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان طرح	عنوان دستگاه
۱	۱۳۰۷۰۰۲۲۳۲	سامانه انتقال و تصفیه‌خانه آب شرب شهر شاهرود از سد کالپوش	آب سمنان
۲	۱۳۰۷۰۰۲۲۳۳	آبرسانی از سد طالقان به ۱۴ شهر شمالی استان قزوین و روستاهای مسیر (به نسبت ۱۰٪ منابع عمومی و ۹۰٪ سایر منابع)	آب قزوین
۳	۱۳۰۷۰۰۲۲۳۴	تکمیل آبرسانی به دشت‌های امامزاده جعفر، خان احمد، لیستر، باشت و دشت مور و ساماندهی رودخانه‌های باشت و دیل	آب کهگیلویه و بویراحمد
۴	۱۳۰۷۰۰۲۲۳۵	تأمین آب شرب شهرها و روستاهای نکا، بهشهر و گلوگاه	آب مازندران
۵	۱۳۰۷۰۰۲۲۳۶	آبرسانی به شهرهای دهدشت، چرام، سوق و لنده	آب کهگیلویه و بویراحمد
۶	۱۳۰۷۰۰۲۲۳۷	تأمین آب شرب نوشهر و چالوس	آب مازندران

مأخذ: همان.

۳. بررسی کارشناسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ در بخش آب

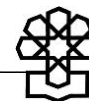
اهم نکات کارشناسی در بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور در بخش آب را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

- همان‌طور که در مقدمه گزارش اشاره شد، بودجه‌ریزی سالیانه باید بر اساس برنامه‌های توسعه پنج‌ساله صورت گیرد. در این راستا قابل ذکر است که بررسی همزمان لایحه‌های برنامه ششم توسعه و بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور در مجلس شورای اسلامی، نیل به هدف فوق را مختل می‌سازد.
- عملکرد بودجه‌ای قانون بودجه سال ۱۳۹۵ در بخش آب تاکنون بسیار ناچیز و نزدیک به صفر بوده است. این امر به دلیل بودجه‌ریزی غیرواقع‌بینانه و غیرمنطبق با شرایط موجود اقتصادی کشور بوده است. با توجه به مشابه بودن روندهای کلی لایحه بودجه ۱۳۹۶ با قانون بودجه ۱۳۹۵ در بخش آب، انتظار می‌رود که عملکرد بودجه سال ۱۳۹۶ در بخش آب مطلوب نباشد. این امر قطعاً برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در مورد سیاست‌های کلی بخش را با مشکل مواجه خواهد نمود.
- همان‌طور که گفته شد در بندهای مختلف ماده واحده ظرفیت‌های مختلفی برای بخش آب منظور شده است که ظرفیت‌های مذکور بیشتر شامل اوراق مشارکت، فاینانس و اسناد خزانه اسلامی است. در نظر گرفتن اعتبارات بخش آب به صورت‌های مذکور علاوه بر نامطمئن بودن این منابع در تأمین اعتبارات مورد نیاز بخش آب، در تضمین بازپرداخت آنها برای دولت نیز مشکلاتی ایجاد خواهد کرد.
- ظرفیت‌های تعیین شده طی بندهای مختلف ماده واحده لایحه بودجه برای بخش آب، سهم مشخصی را برای این بخش متصور نمی‌کند که این امر می‌تواند برنامه‌ریزی بودجه‌ای این بخش را با مشکل مواجه سازد.

جمع‌بندی و پیشنهادها

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، فصول مربوط به بخش آب بعد از بخش حمل‌ونقل، از بیشترین رقم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردار است. در این لایحه عناوین فصول و برنامه‌های مرتبط با بخش آب نسبت به قوانین بودجه سال‌های قبل تغییرات اندکی را داشته است. بر این اساس فصل مدیریت پساب‌های شهری، روستایی و صنعتی حذف شده و فصل کاهش آلودگی اضافه شده است. همچنین برنامه، برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب و فاضلاب از فصل آب و فاضلاب به برنامه، برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور آب شرب تبدیل شده و برنامه جدید برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر امور فاضلاب نیز به این فصل اضافه شده است.

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ رقم مربوط به اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی مربوط به فصل

منابع آب و فصل آب و فاضلاب نسبت به رقم مشابه مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ به ترتیب از افزایش‌های ۷ و ۲۵ درصدی برخوردار بوده است. با توجه به عملکرد نزدیک به صفر قانون بودجه سال ۱۳۹۵ در بخش آب کاهش مضاعف اعتبارات این بخش در سال آتی، می‌تواند برآورد اهداف مربوط به این بخش را در اسناد بالادستی با مشکل مواجه سازد. البته شایان ذکر است که در حال حاضر با توجه به شرایط اقتصادی حاکم بر کشور، اعتبارات موجود برای بخش آب باید حتی‌الامکان برای برنامه‌های با اولویت بالاتر تخصیص یابد. باید توجه داشت که اولویت‌بندی تخصیص اعتبار برای طرح‌های عمرانی باید براساس پیشرفت فیزیکی طرح‌ها صورت گیرد، البته باید توجه کرد که تنها پیشرفت فیزیکی نمی‌تواند معیار اولویت‌بندی قرار گیرد، بلکه بازده یک طرح باید به‌عنوان معیار تعیین‌کننده نهایی تخصیص اعتبار برای یک طرح مد نظر قرار گیرد. از طرف دیگر تأمین اعتبار طرح‌های بخش آب به دلیل اهمیت آنها باید توسط منابع مطمئن صورت گرفته و عدم قطعیت‌ها در این رابطه تا حد امکان کاهش یابد، تا طرح‌های این بخش که حالت فرابخشی داشته و به‌طور مستقیم با سایر بخش‌ها در ارتباط است، زودتر به بازدهی برسد.

در ارتباط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند:

– لزوم توجه به مبحث آب‌رسانی به روستاها و ایجاد ردیف جدید «وزارت نیرو – آب‌رسانی به روستاها اعتبارات موضوع ماده (۵) قانون بهینه‌سازی و توسعه آب شرب شهری و روستایی.

– تشویق و جلب سرمایه‌گذاران حقیقی و حقوقی بخش غیردولتی و تعاونی‌های تولیدی و تشکل‌های آب‌بران و شرکت‌های سهامی زراعی و شهرک‌های کشاورزی در امر احداث آب‌بندان‌ها، تسریع در احداث، تکمیل و تجهیز طرح‌های شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی، اجرای عملیات آب‌و‌خاک کشاورزی و روش‌های نوین آبیاری و بهینه‌سازی مصرف آب و انرژی.

– توجه به حفاظت از منابع زیرزمینی، حصول اطمینان از پایداری تولیدات بخش کشاورزی و کاهش آثار خشکسالی‌ها، از طریق انجام خدمات مربوطه به جلوگیری از حفر چاه‌های غیرمجاز، جلوگیری از اضافه برداشت چاه‌های مجاز، جمع‌آوری آمار و اطلاعات منابع آب زیرزمینی، نصب دستگاه‌های اندازه‌گیری، ایجاد تشکل آبران و سایر اقدامات جبرانی و تعادل‌بخشی سفره‌های آب زیرزمینی.

– اصلاح تبصره «۵» بند «و»: به دولت اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۶ بدهی‌های قطعی و شرکت‌های دولتی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی را که در چارچوب مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۵ ایجاد شده، با مطالبات قطعی دولت (وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌ها یا بانک‌ها دولتی) از اشخاص مزبور تا مبلغ پنجاه هزار میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به‌صورت جمعی - خرجی تسویه کند. بدین منظور وزارت امور اقتصادی و دارایی، اسناد تعهدی خاصی را با عنوان «اوراق تسویه خزانه» صادر می‌کند و در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی طلبکار و متقابلاً بدهکار قرار می‌دهد. این اسناد صرفاً به‌منظور تسویه بدهی اشخاص یاد شده به دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌ها و مؤسسات و بانک‌های دولتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. مطالبات قطعی دولت از اشخاص

حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی که در اجرای بند «پ» ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور به شرکت‌های دولتی منتقل شده است با بدهی دولت به شرکت‌های مذکور بابت مواردی چون یارانه قیمت‌های تکلیفی (با تأیید سازمان حسابرسی) از طریق صدور اوراق تسویه خزانه قابل تسویه است.

— حکم جدید: شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و کمیته‌های برنامه‌ریزی شهرستان‌ها مکلف‌اند در اجرای بند «ب» ماده (۵) قانون توسعه و بهینه‌سازی آب شرب شهری و روستایی حداقل ۱۰ درصد از سرجمع اعتبارات استانی این قانون را در اختیار وزارت نیرو قرار دهند تا برای آبرسانی به روستاها هزینه شود.

منابع و مأخذ

۱. قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور.
۲. لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۲۵۹

شناسنامه گزارش

شماره چاپ: ۳۶۳

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت: ۲۲۰

تاریخ چاپ: ۱۳۹۵/۹/۲۰

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور ۵۲. بخش آب

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه آب)

تهیه و تدوین: مهدی مظاهری

مدیر مطالعه: جمال محمدولی سامانی

ناظران علمی: محمدحسن معادی رودسری، محسن صمدی

متقاضی: کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه

۲. آب

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۹/۲۴